

Hemşirelik Öğrencilerinin ‘Cerrahi’ ve ‘Cerrahi Hemşiresi’ Kavramlarına Yönelik Metafor Algılarının İncelenmesi

Belgin ŞEN ATASAYAR*¹

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği AD., Samsun, Türkiye

Belgin Şen Atasayar, ORCID No: 0000-0001-9680-7439

MAKALE BİLGİSİ

ÖZ

Geliş: 16.12.2024
Kabul: 30.01.2025

Anahtar Kelimeler

Cerrahi,
Cerrahi Hemşiresi,
Metafor,
Öğrenci

* Sorumlu Yazar

belginsenatasayar@outlook.com

Bu araştırmanın amacı hemşirelik öğrencilerinin cerrahi ve cerrahi hemşiresi kavramlarına ilişkin sahip oldukları algıları, metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgu bilim) araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2023-2024 eğitim öğretim yılı bahar döneminde, Orta Karadeniz Bölgesi'nde yer alan bir üniversitede öğrenim gören 132 ikinci sınıf hemşirelik bölümü öğrencisi oluşturmuştur. Örneklem seçimine gidilmeyip evrenin tamamı araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırma verileri, öğrencilerin tanıtıcı bilgilerini ve cerrahi ile cerrahi hemşiresi kavramlarına yönelik algılarını ortaya koymak amacıyla oluşturulan veri toplama formu ile elde edilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmaya dahil olan öğrencilerin yaşı 18- 23 yaş aralığındadır ve %69.0'u kadındır. Öğrencilerin %60'ı cerrahi kavramı hakkında şu anki düşüncesinin olumlu olduğunu söylerken, %57'si cerrahi hemşireliği kavramına yönelik şu anki düşüncesinin olumlu olduğunu ifade etmiştir. Araştırmaya dahil olan hemşirelik öğrencileri (n:100) tarafından cerrahi kavramına yönelik 15, cerrahi hemşireliği kavramına yönelik ise 18 adet farklı metafor oluşturulmuştur. Araştırmada hemşirelik öğrencilerinin yarıdan fazlası cerrahi ve cerrahi hemşireliği hakkında olumlu düşüncelere sahiptir. Bunun nedeninin uygulama sırasındaki gözlemleri olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin yarısı ise cerrahi kavramını içinde hemşirenin de ayrılmaz bir parça olduğu bir bütün olarak ele almışlardır.

Examining Nursing Students' Metaphor Perceptions Towards the Concepts of 'Surgery' and 'Surgical Nurse'

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Received : 16.12.2024
Accepted : 30.01.2025

Keywords

Surgery,
Surgical Nurse,
Metaphor,
Student

* Corresponding Author

belginsenatasayar@outlook.com

The aim of this study is to reveal the perceptions of nursing students regarding the concepts of surgery and surgical nurse through metaphors. In this study, the phenomenology research design, one of the qualitative research methods, was used. The universe of the study consisted of 132 second-year nursing students studying at a university in the Central Black Sea Region in the spring semester of the 2023-2024 academic year. No sample selection was made and the entire universe was included in the study. The research data were obtained with the data collection form created to reveal their introductory information and perceptions of the concepts of surgery and surgical nurse. The content analysis method was used in the analysis of the research data. The students included in the study were between the ages of 18-23 and 69.0% were female. While 60% of the students stated that their current opinion about the concept of surgery was positive, 57% stated that their current opinion about the concept of surgical nursing was positive. The nursing students (n:100) included in the study created 15 different metaphors for the concept of surgery and 18 different metaphors for the concept of surgical nursing. More than half of the nursing students in the study had positive thoughts about surgery and surgical nursing. It is thought that this was due to their observations during practice. Half of the students considered the concept of surgery as a whole in which the nurse was an inseparable part.

GİRİŞ

Cerrahi hemşireliği, hemşirelik disiplininin önemli uzmanlık alanlarından birisidir. Cerrahi hemşiresi; hastanın kliniğe kabulü ile başlayan, ameliyat öncesi, sırası ve sonrası bakımın sürdürülmesini, taburculuk ve evde bakımın planlanmasını kapsayan bilimsel bilgiye dayalı bütüncül bir bakım süreci yürütmektedir (1-3). Hastanelerdeki cerrahi birimler, ileri teknolojik araç ve gereçlerinin kullanıldığı, çok sayıda cerrahi yöntem ve tekniğin uygulandığı, hastaların ve çalışanların sağlığını etkileme potansiyeli yüksek pek çok riski bir arada barındıran özellikli alanlardır (1). Cerrahi alanındaki teknolojik gelişmeler, cerrahi hemşirelerinin sürekli olarak bilgi ve becerilerini yenilemelerini gerektirmektedir. Özellikle ameliyathane ortamının oldukça fazla teknolojik cihazla donatılmış olması bu gerekliliği sürekli hale getirmiştir. Dolayısıyla bu durum öğrenci hemşirelerin de cerrahi hastalıkları hemşireliği alanında daha ileri düzey eğitim görmesini gerektirmektedir (4). Cerrahi hemşiresinin cerrahi hastaları ile farklı süreçlerde ve ortamlarda karşılaşması, cerrahi hemşireliğinin farklı biçimlerde algılanmasına ve yorumlanmasına neden olabilmektedir. Cerrahi hemşireliği dersi alan hemşirelik öğrencileri de dersin hem teorik hem de uygulama aşamasında bu alanları görmekte ya da haberdar olmaktadır. Dolayısıyla cerrahi hemşirelerinde olduğu gibi hemşirelik öğrencilerinde de cerrahi hemşireliğine yönelik algı farklılıkları oluşabilmektedir (1-2). Öğrencilerin cerrahi ve cerrahi hemşiresi kavramlarını nasıl algıladıkları, ileride bu alana yönelik katkı düzeylerini ve cerrahi hemşireliğini bir uzmanlık alanı olarak sahiplenme biçimlerini etkileyecektir. Algı, verilen bilgilerin ötesinde kişinin bu bilgilere yönelik yorumudur. Bu özelliğiyle algı, bilgi ve dil ile içiçedir. Algıyı belirlemede, nedenlerini ortaya koymada, bilinenin farklı (5-6) ifade edilebilmesinde ve dilin yaratıcılığında etkili bir teknik olarak metafor kullanılabilmektedir.

Metafor, Yunanca “aktarmak” anlamına gelen “metapherein” sözcüğünden türetilmiştir (7). Genel anlamda metafor; bireylerin kendilerini ve dünyayı algılamalarına, anlamalarına ve yapılandırmalarına yönelik bir modelleme veya güçlü bir zihinsel araçtır (5). Algının, bilişin ve dilin yaratıcılığının eseri olan metaforlar, bilinenin ardındakini ortaya koyma aracı olarak görülmektedir. Metaforlar bu özelliği ile aynı kavram üzerindeki farklı algıları ortaya çıkarabilmektedirler. Bu durum, kavramın tanımından bağımsız olduğu için kişilere düşünme ve ifade özgürlüğü sunmaktadır. Aynı zamanda metaforlar bilginin daha uzun süre akılda kalmasını sağlayabilir (7-9). Metaforların zihni harekete geçirerek düşünce üretmeyi kolaylaştırıcı yapısı sayesinde, cerrahi ve cerrahi hemşireliği kavramları üzerinde yoğunlaşılması, bu kavramların anlaşılması açısından fayda sağlayacaktır. Dolayısıyla metaforlar aracılığıyla cerrahinin ve cerrahi hemşireliğinin öğrenci hemşireler tarafından nasıl algılandığının anlaşılması, bu kavramlarla ilgili çözümlenebilir sorunların fark edilmesine ve cerrahi hemşireliği özelinde hemşirelik mesleğinin gelişmesine katkı sağlayacaktır diye düşünülmektedir.

Literatür incelendiğinde; hemşirelik öğrencilerinin ve hemşirelerin hemşirelik mesleğinin farklı alanlarına yönelik metafor algılarını inceleyen çalışmalar bulunmakla birlikte (10-16) hemşirelik öğrencilerinin cerrahi ve cerrahi hemşiresi kavramlarına yönelik metafor algılarını inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışmada cerrahi ve cerrahi hemşiresi kavramları özne olarak adlandırılırken; bu kavramlara yönelik hemşirelik öğrencileri tarafından üretilen metaforlar (benzeyen) araç olarak değerlendirilebilir. Bu çalışmanın öğrencilerin cerrahi ve cerrahi hemşireliği kavramlarına ilişkin algı ve düşüncelerini ortaya koyarak literatüre katkı sağlayacağı umulmaktadır.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Amacı ve Tipi

Hemşirelik öğrencilerinin cerrahi ve cerrahi hemşiresi kavramına ilişkin sahip oldukları algıları, metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgu bilim) araştırma deseni kullanılmıştır.

Fenomenoloji (olgu bilim), insanların bireysel olarak ya da birlikte yaşadıkları deneyimleri-fenomenleri nasıl algıladığına, anlamlandırdığına, betimlediğine, hatırladığına ve diğer kişilerle onun hakkında nasıl konuştuğuna odaklanır (17-18). Olgu bilim araştırma desenin amacı; bireylerin bir olguya ilişkin deneyimlerini, algılarını ve bunlara yüklediği anlamları, gerçekçi bir şekilde ortaya çıkarmaktır (17).

Araştırma Soruları

- Hemşirelik öğrencileri ‘Cerrahi’ kavramına ilişkin algılarını hangi metaforlar aracılığı ile açıklamaktadırlar?
- Hemşirelik öğrencilerinin ‘Cerrahi’ kavramına yönelik ileri sürdükleri metaforlar hangi kategoriler altında değerlendirilebilir?
- Hemşirelik öğrencileri ‘Cerrahi hemşiresi’ kavramına ilişkin algılarını hangi metaforlar aracılığı ile açıklamaktadırlar?
- Hemşirelik öğrencilerinin ‘Cerrahi hemşiresi’ kavramına yönelik ileri sürdükleri metaforlar hangi kategoriler altında değerlendirilebilir?

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini 2023-2024 eğitim öğretim yılı bahar döneminde, Orta Karadeniz Bölgesi’nde yer alan bir üniversitenin hemşirelik bölümünde öğrenim gören 132 hemşirelik ikinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Çalışmada hemşirelik ikinci sınıf öğrencilerinin seçilmesinin sebebi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği dersi almış, cerrahi ve cerrahi hemşireliği kavramları ile ilk kez profesyonel olarak karşılaşmış ve deneyimlemiş olmalarıdır. Örneklem seçimine gidilmeyerek evrenin tamamı araştırmaya dahil edilmiştir.

Araştırmaya katılmaya gönüllü olmayan, araştırmanın yapılacağı gün derste bulunmayan, yazdıkları kavramlar metafor içermeyen, dersin teorisine yönelik devamsızlığı %30’un, dersin uygulamasına yönelik devamsızlığı ise %20’nin üzerinde olan öğrenciler araştırmaya dahil edilmemiştir. Çalışma 100 öğrenci ile tamamlanmış ve evrenin %75.75’ine ulaşılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma yapılmadan önce ilgili üniversitenin Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan (20.12.2023 tarih, 2023-1089 karar no) etik kurul onayı ve çalışmanın yürütüleceği kurumdan kurum izni alınmıştır. Ayrıca araştırmacı tarafından araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilere, araştırmanın amacı ve yöntemi hakkında bilgi verilerek yazılı ve sözlü izinleri alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği dersi (16 hafta) alan hemşirelik öğrencilerine, çalışmanın amacı hakkında bilgi verilmiş, bu çalışmanın bir notla değerlendirilmeyeceği ve katılımın isteğe bağlı olduğu belirtilmiştir. Dersin uygulama bölümünde, ameliyathane ortamında bulunma ve

gözlem yapma yer almaktadır. Veriler, Öğrencilerin tamamı bu deneyimi yaşadıkdan sonra, dönemin son haftası devamsızlık oranının yüksek olabileceği düşünülerek, 15. haftada sınıf ortamında toplanmıştır. Araştırma verileri; öğrencilerin tanıtıcı bilgilerini, cerrahi ve cerrahi hemşiresi kavramlarına yönelik algılarını ortaya koymak amacıyla oluşturulan veri toplama formu kullanılarak elde edilmiştir.

Öğrencilerin her birine cerrahi ve cerrahi hemşiresi kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmak için;

“cerrahi.....gibidir;/ çünkü”

“cerrahi hemşiresi.....gibidir;/ çünkü” cümlelerini tamamlamaları ve ders süresi boyunca (2 saat) sadece bu iki kavram üzerinde yoğunlaşmaları istenmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırma verilerinin analizinde ‘içerik analizi’ yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, birbirine benzeyen verileri, belirlenen temalar/kavramlar çerçevesinde bir araya getirip, en fazla anlaşılır olacak şekilde yorumlamaya dayanmaktadır. İçerik analizi beş basamakta (isimlendirme, tasnifleme, kategorize etme, geçerlik-güvenirliği sağlama ve verilerin dijital ortama aktarılması) gerçekleştirilmektedir (19).

İsimlendirme basamağında; çalışmaya katılan öğrencilerin ürettiği metaforlar listelenerek, metaforların açık ve net olup olmadığı incelenmiştir. Bu basamakta metafor içermeyen iki adet veri bulunmuş ve bu veriler araştırmaya dahil edilmemiştir.

Tasnifleme basamağında; metaforların birbirleriyle benzerlikleri ve farklılıkları değerlendirilmiş, konusu ve kaynağı bakımından incelenerek listelenmiştir.

Kategorize etme basamağında; birbirine yakın metaforlar gruplandırılarak, öğrencilerin cerrahi kavramına yönelik ürettikleri metaforlar beş kategoride, cerrahi hemşiresi kavramına yönelik ürettikleri metaforlar ise altı kategoride toplanmıştır.

Geçerlik-güvenirliği sağlama basamağında; oluşturulan kategorilerin altında listelenen metaforların, bulundukları grubu temsil edip etmediğinin tekrar kontrol edilmesi amacıyla bir öğretim elemanından görüş istenmiştir.

Verilerin dijital ortama aktarılması basamağında; tüm veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Araştırmanın Kısıtlılıkları

Araştırmada elde edilen veriler, tek bir üniversitenin hemşirelik ikinci sınıfında öğrenim gören öğrencilerle sınırlıdır. Bu nedenle sonuçlar, farklı eğitim olanaklarına sahip diğer hemşirelik ikinci sınıf öğrencilerinin düşüncelerini tam olarak yansıtmayabilir. Çünkü Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği dersi teorik alt yapısının yanında laboratuvar ve klinik uygulamaların da birlikte yürütüldüğü bir derstir. Dolayısıyla laboratuvar uygulaması sırasında yüksek teknolojiye sahip maketler kullanan, ameliyathane uygulaması sırasında ise daha büyük ya da daha küçük ameliyathanelerde gözlem yapma olanağı bulunan öğrenciler, cerrahi ve cerrahi hemşiresi kavramlarına yönelik daha farklı metaforlar üretebileceklerdir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 1. Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri

Değişkenler	Mi.- Max.	X±SS
Yaş	18- 23	21.33±1.41
Değişkenler	n	%
Cinsiyet		
Kadın	69	69
Erkek	31	31
Cerrahi hakkında önceden bilgi sahibi olduğunu düşünme		
Evet	82	82
Hayır	18	18
Cerrahi hemşireliği hakkında önceden bilgi sahibi olduğunu düşünme		
Evet	23	23
Hayır	77	77
Cerrahi hakkında şu anki düşünce		
Olumlu	60	60
Olumsuz	11	11
Kararsız	29	29
Cerrahi hemşireliği hakkındaki şu anki düşünce		
Olumlu	57	57
Olumsuz	10	10
Kararsız	33	33

Çalışmaya dahil olan öğrencilerin yaşı 18- 23 yıl aralığındadır ve öğrencilerin %69.0'u kadındır. Önceden cerrahi kavramı hakkında bilgi sahibi olduğunu düşünen öğrencilerin oranı %82 iken, önceden cerrahi hemşireliği kavramı ile ilgili bilgi sahibi olduğunu düşünen öğrencilerin oranı %23'tür. Öğrencilerin %60'ı cerrahi kavramı ile ilgili şu an olumlu düşüncelere sahip olduklarını belirtirken, %57'si cerrahi hemşireliği kavramı ile ilgili şu an olumlu düşüncelere sahip olduklarını ifade etmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin cerrahi kavramına yönelik ürettikleri metaforlar

Kategori	Metafor	Metafor Sayısı ve %	Kategorilerdeki Toplam Metafor Sayısı ve %
Parçalardan oluşan bütün olarak cerrahi	Puzzle	18 (%18)	50 (%50)
	Ahtapot	11 (%11)	
	Örümcek	9 (%9)	
	Ağaç	7 (%7)	
	Zeka küpü	4 (%4)	
	İp yumağı	1 (%1)	
Zorluk olarak cerrahi	Savaş	12 (%12)	16 (%16)
	Silah	4 (%4)	
İyileştirici olarak cerrahi	Bıçak	21 (%21)	24 (%24)
	Süpürge	2 (%2)	
	Ağaçkakan	1 (%1)	
Süprizlerle dolu olarak cerrahi	Sandık	3 (%3)	4 (%4)
	Kuyu	1 (%1)	
Aralıksız çalışan olarak cerrahi	Saat	6 (%6)	8 (%8)
	Fabrika	2 (%2)	

Araştırmaya dahil olan öğrencilerin cerrahi kavramına yönelik ürettikleri metaforlar ve bu metaforlardan oluşturulan kategoriler Tablo 2'de yer almaktadır. Öğrencilerin cerrahi

kavramına yönelik algılarını ortaya koyan metaforların ortak özellikleri incelenmiş ve bu metaforlar beş kavramsal kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler; parçalardan oluşan bir bütün olarak cerrahi, zorluk olarak cerrahi, iyileştirici olarak cerrahi, sürprizlerle dolu olarak cerrahi, aralıksız çalışan olarak cerrahidir (Tablo 2). Öğrencilerin ürettiği metaforlar daha sonra belirlenen kategoriler çerçevesinde ve öğrencilerin ifadelerinden alıntılar yapılarak değerlendirilmiştir.

a) Parçalardan oluşan bir bütün olarak cerrahi

Öğrenciler ağırlıklı olarak cerrahiye, parçaların oluşturduğu ve her bir parçanın önemli olduğu bir bütün olarak ifade etmişlerdir. *‘Ekibin her bir üyesi zeka küpü gibi birbirine bağlı ve muntazamdır (Ö, 27)’*, *‘Her bir parça kendi görevi açısından çok önemlidir ve herhangi birinin eksikliği bütünü bozar (Ö, 56)’*, *‘Pek çok kolu olan ve her kolunu uygun bir şekilde kullanması gereken bir ahtapot (Ö, 60)’*, *‘Nasıl ki bir ip yumağını açmak için önce ucunu bulmak lazımsa, cerrahide de önce sorunu doğru anlamak ve ekip olarak doğru hamleleri yapmak gerekir (Ö, 68)’*, *‘Bir ağaç gibi her bir parçasının farklı görevi vardır. Yönetici olan gövde cerrahidir (Ö, 82)’*, *‘Bir örümcek gibi ayakları birbirine uyumlu çalışır ve ortaya harika bir işçilik çıkar (Ö, 84)’*.

b) Zorluk olarak cerrahi

Öğrenciler ‘savaş’ ve ‘bıçak’ metaforları ile cerrahinin zorlu bir branş olduğunu ifade etmişlerdir. *‘Cerrahi aletler havada uçuşur. İnsanlar çoğunlukla gergindir ve aceleleri vardır. Yorulursan ölürsün (Ö, 2)’*, *‘Kontrollü olmalı ve her zaman hedefi tam olarak vurabilmeli. Bunun için de yıllarca çok çile çekilir (Ö, 85)’*.

c) İyileştirici olarak cerrahi

Çalışmaya dahil olan öğrencilerden bazıları cerrahinin iyileştirici yönüne dikkat çekmiş, cerrahiye ‘bıçak’, ‘süpürge’, ‘ağaçkakan’ metaforları ile tanımlamıştır. *‘Cerrahi bununla özdeştir. Önce keser, parçalar, ayrıştırır. Bunu yapmazsa iyileştirmek mümkün değildir (Ö, 37)’*, *‘İnsanın içindeki sorunları, sıkıntıları bir süpürge gibi süpürür (Ö, 17)’*, *‘Ağaçtaki böcekleri ve zararlı haşeratları temizler. Cerrahi de insanın içini temizler (Ö, 21)’*.

d) Sürprizlerle dolu olarak cerrahi

Öğrenciler, ‘kuyu’ ve ‘sandık’ metaforları ile cerrahinin sürprizlerle dolu bir disiplin olduğunu ifade etmişlerdir. *‘İlerledikçe ilerleyen ve her seferinde insanı şaşırtan, bazen yolu kaybettiğini düşündüren bir şey (Ö, 45)’*, *‘İçinde bir sürü bilinmeyen şey barındırır. İçinden çıkan her zaman şaşırtıcı olur (Ö, 62)’*.

e) Aralıksız çalışan olarak cerrahi

Bazı öğrenciler ‘saat’ ve ‘fabrika’ metaforları ile cerrahiye aralıksız olarak çalışan bir yapı olarak ifade etmişlerdir. *‘Her şeyin sürekli olarak tam zamanında ve eksiksiz yapılması gerekir (Ö, 15)’*, *‘Ameliyatlar asla bitmez. Gece ve gündüz devam eder. Kimse yeterince dinlenmez (Ö, 33)’*.

Tablo 3. Öğrencilerin cerrahi hemşiresi kavramına yönelik ürettikleri metaforlar

Kategori	Metafor	Metafor Sayısı ve %	Kategorilerdeki Toplam Metafor Sayısı ve %
Dikkatli	Terazi	8 (%8)	14 (%14)
	Baykuş	3 (%3)	
	Usta bir atıcı	2 (%2)	
	Pamuk ipi	1 (%1)	
Çalışkan	Karınca	11 (%11)	23 (%23)
	Yarış atı	8 (%8)	
	Arı	4 (%4)	
Değersiz	Çırac	8 (%8)	21 (%21)
	Makina	5 (%5)	
	Hayalet	4 (%5)	
	Robot	4 (%4)	
Becerikli	İngiliz anahtarı	6 (%6)	11 (%11)
	Bahçıvan	5 (%3)	
Güvenilir	Liman	9 (%9)	21 (%21)
	Aslan	8 (%8)	
	Kolon	4 (%4)	
Uyumlu	Puzzle parçası	9 (%9)	12 (%12)
	Bukalemun	3 (%3)	

Öğrencilerin cerrahi hemşiresi kavramına yönelik ürettikleri metaforlar ve bu metaforlardan oluşturulan kategoriler Tablo 3'te verilmiştir. Öğrencilerin cerrahi hemşiresi kavramına yönelik algılarını ortaya koyan metaforların ortak özellikleri incelenmiş ve bu metaforlar altı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Bu kategoriler; dikkatli, çalışkan, değersiz, becerikli, güvenilir ve uyumlu olmuştur (Tablo 3). Öğrencilerin ürettiği metaforlar daha sonra belirlenen kategoriler çerçevesinde ve öğrencilerin ifadelerinden alıntılar yapılarak değerlendirilmiştir.

a. Dikkatli

Öğrencilerden bazıları cerrahi hemşiresini 'terazi', 'baykuş', 'pamuk ipi', 'usta bir atıcı' metaforlarını kullanarak tanımlamış ve cerrahi hemşiresinin dikkatli olduğunu ifade etmiştir. *'Yaptığı her hareketin büyük önemi olduğunu bilir ve her an dikkati hastadadır (Ö, 10)', 'Baykuş gibi çok sakın ve çok iyi görebilen biridir. Oramdaki her şeye dikkat etmesi gerekir (Ö, 55)', 'Çok dikkatli ve hassas işler yapar (Ö, 40)', 'Hedefe kilitlenir ve doğru hamleleri yapmak zorundadır (66)'.*

b. Çalışkan

Öğrencilerden bazıları cerrahi hemşiresini ‘karınca’, ‘yarış atı’, ‘arı’ gibi çalışkan olmayı ifade eden metaforlarla tanımlamışlardır. ‘Çok çalışkan, planlı ve beceriklidir. Gereksiz ve amaçsız hiçbir davranışı yoktur (Ö, 5)’, ‘Sürekli koşturur. Her şeye yetişmek zorundadır (Ö, 18)’.

c. Değersiz

Öğrencilerden bazıları cerrahi hemşiresini ‘çırak’, ‘makina’, ‘hayalet’ ve ‘robot’ metaforlarını kullanarak, değersiz olarak adlandırılabilir şekilde tanımlamıştır. ‘Asıl işi yapan cerrahdır. İnsanlardan saygı gören ve teşekkür edilen de cerrahdır (Ö, 30)’, ‘sanki düşünceleri, istekleri yoktur. Sürekli çalışır (Ö, 9)’ ‘aslında hemşire olmadan hiçbir cerrahi işlemin yapılması mümkün değil ama hemşirenin varlığı genelde geri planda kalıyor. Yani bir hayalet gibi görünmez oluyor (Ö, 24)’, ‘Sürekli çalışır. Dinlenmeye zamanı yoktur. Hiçbir ihtiyacının önemi yoktur ve hep ayaktadır (Ö, 6)’.

d. Becerikli

Bazı öğrenciler ‘ingiliz anahtarı’ ve ‘bahçıvan’, metaforlarını kullanarak cerrahi hemşiresini becerikli olarak tanımlamışlardır. ‘elinden gelmeyen iş yoktur. Ameliyat yapılmaz yaptırılır der bazıları (Ö, 90)’, ‘Cerrahi hastasını hem ruhen hem bedenen yeniden şekillendirir (Ö, 35)’.

e. Güvenilir

Bazı öğrenciler cerrahi hemşiresini tanımlarken ‘liman’, ‘aslan’, ‘kolon’ metaforlarını kullanmışlardır. ‘Gemilerin sığındığı liman gibi hastalar, hasta yakınları hatta hekimler bile ona sığınır (Ö, 75)’, ‘ormanların kralı gibi herkes ona güvenir. Herkes ondan bir şey ister ve sorar (Ö, 42)’, ‘ameliyathaneyi ve tüm cerrahi süreci ayakta tutar. Herkes ona yaslanır (Ö, 59)’.

f. Uyumlu

Öğrencilerden bazıları cerrahi hemşiresini uyumlu anlamına gelebilecek ‘puzzle parçası’ ve ‘bukalemun’ metaforları ile tanımlamışlardır. ‘Ne yapması gerekiyorsa onu yapar. Başka bir şeymiş gibi yapmaya çalışmaz. Görevine uyum sağlamıştır (Ö, 48)’, ‘Her türlü duruma adapte olan, cerrahi sürecin sorunsuz ilerlemesi için renkten renge dönüşen biridir (Ö, 39)’.

Metafor; soyut, anlaşılması güç ya da her zaman net ifade edilemeyen kavramların anlaşılmasında güçlü bir araçtır (20). Belki de geleceğin cerrahi hemşiresi olacak hemşirelik öğrencilerinin profesyonel olarak ilk kez karşılaştıkları cerrahi ve cerrahi hemşiresi kavramlarını nasıl algıladıkları ve tanımladıkları hem cerrahi hemşireliği hem de hemşirelik mesleğinin geliştirilmesi ve desteklenmesi gereken yönleri konusunda yol gösterici olacaktır diye düşünülmektedir.

Araştırmaya dahil olan hemşirelik öğrencileri (n:100) tarafından cerrahi kavramına yönelik 15, cerrahi hemşireliği kavramına yönelik ise 18 adet farklı metafor oluşturmuşlardır. Metaforlar sayı olarak fazla olmamakla birlikte, öğrencilerin neden bu metaforu kullandıklarına yönelik yazdıkları açıklama cümleleri birbirlerinden farklıdır. Bu durum, öğrencilerin açıklarken farklı ifadeler kullansalar da aslında cerrahi ve cerrahi hemşiresi kavramlarının aynı özelliklerinden bahsettiklerini göstermektedir.

Öğrencilerin cerrahi kavramına yönelik ürettikleri metaforların yarısı, cerrahinin birbirine uyumlu ve ayrılmaz parçalardan oluşan bir bütün (puzzle, ahtapot, örümcek, ağaç, zeka küpü, ip yumağı) olduğuna yöneliktir. Bunlardan en fazla frekansa sahip olanı ‘puzzle’ metaforudur. Öğrenciler ders süresi boyunca pek çok cerrahi alanda uygulama yapmış, ayrıca her biri rotasyonla ameliyathanede bulunmuştur. Ameliyat sırasında gerçekleşen ekip çalışması, özellikle ameliyathanenin izole bir çalışma alanı olması, öğrencilerin cerrahiye parçaları birbirine uyan, bir parçanın yerini başka bir şeyin uygun şekilde tamamlayamayacağı bir puzzle olarak düşünmelerine neden olmuştur denebilir. Öğrencilerin cerrahi kavramına yönelik ürettikleri metaforların (bıçak, süpürge, ağaçkakan) oluşturduğu ikinci en yüksek frekansa sahip kategori cerrahinin iyileştirici özelliği (%24), üçüncü en yüksek frekansa sahip kategori ise cerrahinin zor oluşudur (%16). Öğrencilerin metaforlarından yola çıkarak, cerrahinin zorlu bir ekip çalışması gerektirdiği ve bu ekip çalışmasının hastaları iyileştirmek amacıyla kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin cerrahi kavramına yönelik ürettikleri metaforların tamamına bakıldığında, cerrahi kavramının sadece ‘ameliyathane’yi çağrıştırdığı anlaşılmaktadır. Cerrahi işlem öncesi yapılan hazırlıklar ve sonrası gerçekleştirilen hasta bakımını cerrahi kavramı ile direkt ilişkilendirmedikleri görülmektedir.

Çalışmaya dahil olan öğrencilerin, cerrahi hemşiresini tanımlarken kullandıkları en yüksek frekansa sahip (%23) metaforlar, çalışkanlığa vurgu yapmak için kullanılan ‘arı’, ‘karınca’, ve ‘yarış atı’dır. Hemşirelik mesleğinin çalışma saatlerinin uzun, dinlenme imkanlarının kısıtlı ve iş yükünün fazla olması nedeniyle, hem hemşirelerle hem de öğrenci hemşirelerle yapılan çalışmalarda da benzer metaforların (arı, karınca) kullanıldığı görülmektedir (10-11).

Öğrenciler cerrahi hemşiresini ‘liman’, ‘aslan’ ve ‘kolon’ metaforları ile güvenilir olarak ‘çirak’, ‘makina’, ‘hayalet’ ve ‘robot’ metaforları ile ise değersiz olarak tanımlamışlardır. Bu iki metafor grubu ikinci en yüksek frekansa (%21) sahiptir. Hemşirelerin ve öğrenci hemşirelerin ‘liman, sığınak, battaniye’ gibi metaforlar kullanarak hemşireleri güven verici olarak algıladıklarını belirttikleri farklı çalışmalar da bulunmaktadır (10-12). Bununla birlikte örnek çalışmalarda hemşireliğin zorluğunu ve hemşirelerin çalışkanlığını tanımlamak için kullanılan ‘makine’ metaforu, bu araştırmaya katılan öğrenciler tarafından değersizliği belirtmek amacıyla kullanılmıştır (10-11).

Öğrencilerin cerrahi hemşiresini becerikli olarak algıladıklarını gösteren ‘ingiliz anahtarı’ ve ‘bahçıvan’ metaforları toplamda en düşük frekansa (%11) sahiptir. Özellikle ameliyathane ortamının esnek olmayan kuralları, ameliyathane hemşirelerinin uzun saatler boyunca ayakta olmaları ve ameliyathane trafiği, cerrahi hemşireliğini ağırlıklı olarak ameliyathane hemşireliği ile özdeşleştiren öğrencilerin beceri gerektiren uygulamalara dikkat etmemelerine neden olmuştur diye düşünülmektedir.

Hemşirelik kavramının nasıl algılandığına yönelik hem hemşireler hem de öğrenci hemşirelerle yapılan diğer çalışmalarda (10-14) üretilen ‘melek’ ve ‘anne’ metaforlarına bu çalışmada rastlanmamıştır. Bunun nedeni, öğrencilerin cerrahi hemşireliğini, cerrahi kavramıyla ve dolayısıyla ameliyathaneyle özdeşleşmiş olarak düşünmelerinden ve cerrahi hemşireliğini daha teknik bir beceri olarak görmelerinden kaynaklanıyor olabilir.

Çalışmaya dahil olan öğrenciler, cerrahiye ve cerrahi hemşireliğini genel olarak olumlu metaforlarla ilişkilendirmişlerdir. Öğrencilerin %60’ının cerrahi hakkında, %57’sinin ise cerrahi hemşireliği hakkında şu an olumlu düşüncelere sahip olduklarını belirtmeleri bu sonuç ile uyumludur. Öğrencilerin %18’i daha önce cerrahi kavramı ile ilgili bilgi sahibi olmadığını belirtirken, %77’si daha önce cerrahi hemşireliği ile ilgili bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir. Bu nedenle, cerrahiden iyileştirici bir girişim olarak haberdar olursa da ameliyathane hemşireliği de dahil olmak üzere cerrahi hemşiresinin ameliyat öncesi, sırası ve sonrasında hastaya verdiği bakımın daha geri planda kaldığı anlaşılmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada hemşirelik öğrencilerinin yarıdan fazlasının cerrahi ve cerrahi hemşireliği kavramları hakkında olumlu düşüncelere sahip oldukları görülmektedir. Araştırmaya dahil olan öğrencilerin yarısı ise cerrahi kavramını; içinde hemşirenin de ayrılmaz parçası olduğu bir bütün olarak ele almışlardır. Bununla birlikte öğrencilerin cerrahi kavramını zor ancak iyileştirici olarak algıladıkları görülmektedir. Öğrencilerin, cerrahi hemşiresi kavramına yönelik ürettikleri olumsuz metaforlar ‘Değersizlik’ kategorisi altında toplanmıştır. Bu metaforların frekansının %21 olması dikkat çekicidir. Bunun yanında öğrencilerin cerrahi hemşiresinin güvenilir olduğunu ifade ettikleri metaforların frekansı da yüksektir (%21)

Hemşirelik öğrencilerinin cerrahi ve cerrahi hemşireliğine dair farkındalığının artması, bu alandaki potansiyel sorunları önceden görmek ve çözüm geliştirebilmek için önemlidir. Cerrahi hemşireliğinin zorlayıcı yönlerine dair daha fazla eğitim verilebilir ve böylece öğrenciler bu alanda karşılaşabilecekleri zorluklarla başa çıkmak için daha hazırlıklı olabilirler. Cerrahi hemşireliği alanındaki metaforların ve algıların, farklı eğitim düzeylerinden ve çeşitli klinik deneyimlerden gelen öğrencilerle tekrar incelenmesi, cerrahi hemşireliğine dair daha kapsamlı ve derinlemesine sonuçlar sağlayabilir.

Cerrahi hemşireliğinin görev, yetki ve sorumluluklarının daha net bir şekilde hem teorik hem de uygulamalı olarak öğretilmesi gerektiği açıktır. Hemşirelik eğitimi sürecinde cerrahi hemşireliği derslerinin daha fazla ön plana çıkarılması, öğrencilere cerrahi sürecin önemini ve hemşirelerin bu süreçteki rolünü net bir şekilde aktarmak gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Eti-Aslan, F. ve Kan-Öntürk, Z. (2011). Güvenli Ameliyathane Ortamı; Biyolojik, Kimyasal, Fiziksel ve Psikososyal Riskler, Etkileri ve Önlemler. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, 4 (1), 133-140.
2. Uğurlu, Z, Karahan, A, Ünlü, H, Abbasoğlu, A, Özhan-Elbaş, N, Avcı-Işık, S. and Tepe, A. (2015). The Effects of Workload and Working Conditions on Operating Room Nurses And Technicians. Workplace Health and Safety, 63(9), 399–407.
3. Golvani, J, Roos, L. and Henricson, M. (2021). Operating Room Nurses’ Experiences of Limited Access to Daylight in The Workplace- a Qualitative Interview Study. BMC Nursing, 20(1), 227. doi:10.1186/s12912-021-00751-8.
4. Erdağı Oral S. Cerrahi Hemşireliği. In: Çelik S, ed. Cerrahi Hemşireliğinde Güncel Uygulamalar. Ankara: Çukurova Nobel Tıp Kitabevi;2021:1-16.
5. Anılan, B. (2017). Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Kimya Kavramına İlişkinin Metaforik Algıları. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 5(2), 7- 27.
6. Şeyihoğlu, A. ve Gencer, G. (2011). Hayat Bilgisi Öğretiminde “Metafor” Tekniğinin Kullanımı. Türk Fen Eğitimi Dergisi, 8(3), 83-100.
7. Gunawan, J, Aunguroch, Y, Sukarna, A. and Nazliansyah-Efendi, F. (2018). The Image of Nursing as Perceived by Nurses: A Phenomenological Study. Nursing and Midwifery Studies, 7(4), 180. https://doi.org/10.4103/nms.nms_24_18.
8. Gür, H, Hangül, T. ve Kara, A. (2014). Ortaokul ve lise öğrencilerinin “matematik” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforların karşılaştırılması. International Journal Of Social Science, 25(1), 427-444.

9. Teskereci G, Sümen A, Çiçek S.N ve Özerli A.N. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin yabancı dil olarak İngilizceye ilişkin algıları: Bir metafor çalışması. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 5(3), 294-304.
10. Kale, E. and Çiçek, Ü. (2015). Metaphor perceptions of nurses about their own profession. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 142–151. <https://doi.org/10.5222/shyd.2015.142>
11. Yılmaz, Ö. ve Özbek-Güven, G. (2021). Öğrenci hemşirelerin hemşire kavramına ilişkin metaforik algıları. *Eurasian JHS*, 4(3), 170-178
12. Özmen, D. ve Çetinkaya, A. (2016). Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin mesleki algılarına yönelik nitel bir çalışma. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 18(1), 1307–9557.
13. Özveren, H, Özden, D. ve Gülnar, E. (2018). Hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin hemşirelik algısı: Bir metafor analizi. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 27(2), 162–169.
14. Saldamlı, A. ve Andsoy-Işık, I. (2017). Cerrahi hemşirelerinin cerrahi hemşireliğine ilişkin metafor algıları. 2. Uluslararası 10. Ulusal Türk Ameliyathane ve Cerrahi Hemşireliği Kongresi, 583–584.
15. Tutan, F.D. (2022). Hemşirelik Öğrencilerinin Çocuk Sağlığı Hemşireliğine İlişkin Algıları: Metafor Çalışması. *Sağlık ve Toplum*, 32(3), 203-214.
16. Kale E, Çiçek Ü. (2015). Hemşirelerin kendi mesleklerine yönelik metafor algıları. *Sağlık ve hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 3(2), 142-151.
17. Eraslan, L. (2011). Sosyolojik metaforlar. *Akademik Bakış*, 27, 21-22.
18. Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62–80.
19. Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri Güncelleştirilmiş Geliştirilmiş 5. Baskı*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 366. ISBN 9750200071
20. Çekiç, Y. and Yüksel, R. (2021). Metaphors of nursing students on the perception of mental illness: a qualitative study. *Journal of Psychiatric Nursing*, 12(2), 85-92.